

SIENŲ APMUŠALŲ IMITACIJA INTERJERUOSE NUO GOTIKOS IKI MODERNO¹

Dalia Klajumienė

VDA DAILĖTYROS, MENO TYRIMŲ

IR SKLAIDOS INSTITUTAS

Dominikonų g. 15/1, LT-01131 Vilnius

dklajum@gmail.com

Straipsnyje pristatoma Lietuvos pastatų interjero dizaino istorijai svarbi, tačiau iki šiol į mokslinį diskursą nepatekusi tema – dekoratyvi, apmušalų raštus imituojanti sienų tapyba. Analizė atliekama remiantis išlikusiais arba iš polichromijos tyrimų žinomais pavyzdžiais. Parodoma sena trafareto panaudojimo tradicija, ypač išplėtotą ornamentais dekoruojant didelius sienų plotus.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: ornamentinė sienų tapyba, sienų apmušalų imitacija, trafaretas.

XIX a. antroje pusėje, ypač amžiaus pabaigoje, visoje Europoje smarkiai tobulėjant technikai, imta statyti palyginti daug ir greitai, o tai skatino supaprastinti ir pagreitinti pastatų dekoru elementų, kurių naudota dar ganėtinai gausiai, kūrimą. Pastatų tiek išorės, tiek ir vidaus puošmenos neretai būdavo sukuriamos pramoniniu būdu, tačiau savitas profesionalių architektų ir dizainerių pasiūlytas tų elementų išdėstymas, jų spalvinis sprendimas leido kiekvieną kart išgauti vis kitą, tik tam statiniui būdingą vaizdą. Prie savotiškos „masinės“, „pramoninės“ produkcijos priskirtina ir viena iki šiol Lietuvos moksliniame diskurse neaptar-

ta interjero dekoru rūšis – apmušalų raštų imitacija, išgaunama naudojant ne tik tapybą „iš rankos“, bet taip pat pasitelkiant trafaretą arba volelį. Į klausimą, ar tokia ganėtinai greitai sukuriama sienų puošmena turi išliekamąją vertę – Lietuvoje dažniausiai atsakoma neigiamai. Tačiau pasigilinus į interjero dizaino istorijos faktus, konkrečiau į interjerų puošybą imituojant apmušalų raštus, XIX a. antros pusės ir XX a. pradžios dekoras nebeatrodo kažkaip labiau „suprastėjęs“, lyginant jį su ankstesniu, tiesiog matyti, kad kaip ir kitose srityse, taip ir interjerų apipavidalinime buvo stengiamasi prisitaikyti prie spartėjančio statybų tempo, todėl buvo tobulinama ir greitinama sienų dekoravimo technika. Svarbiau tapo pasirinkto rašto dermė su kitais interjero elementais, o ne jo atlikimo sudėtingumas. Visa bėda, kad tų „kitų interjero ele-

1 Straipsnis parengtas vykdant 2010–2011 m. mokslinę programą „Vilniaus meninės aplinkos. Kultūrinio identiteto tyrimai“. Projektą remia Lietuvos mokslo taryba (*Research Council of Lithuania*), sutarties Nr. MIP–11/2010.

WALLPAPER IMITATION IN INTERIOR DECORATION: FROM GOTHIC TO ART NOUVEAU ARCHITECTURE

Dalia Klajumienė

KEYWORDS: ornamental mural painting, wallpaper imitation, stencil.

SUMMARY

Based on surviving examples or findings of polychromic research, this article presents 16th – early 20th century decorative mural painting that imitates wallpaper patterns, which has not been researched in Lithuania so far. It demonstrates the old tradition of using stencils, developed particularly while decorating large areas of wall space with ornamentation.

Wallpaper-like patterns painted on walls were used in European buildings as an important element of décor since the Middle Ages. Often a template or a stencil, perfected and described in theoretical treatises as a methods of decorating fabrics since the 14th century, would be used in order to cover large portions of walls, arcs, and ceilings with rhythmically repetitive ornaments and to speed the work process. It was only in the Baroque epoch, when freedom of expression in painting had a greater value, that stencils were used much more rarely, yet they were not universally rejected nevertheless. The popularity of decorating walls with various ornaments even paved the way for the emergence of a separate group of artisan painters, the so-called “wallpaper painters”, who are mentioned mostly in Protestant regions.

In Lithuania, due to the long-standing negative attitude to ornamental and especially stencil painting, very few examples of such painting, especially of the early period, have been recorded, and even when they are exhibited, usually only very small fragments that fail to present a comprehensive view of such décor’s importance to the whole of an interior are uncovered. Yet even individual cases reflect the fashions of wall decoration during all the

stylistic periods, and demonstrate that this kind of décor was popular in both secular and sacral buildings.

The industrial crafts that flourished in Europe since the middle of the 19th century, and the interior design ideas of the early 20th century made stencil painting and wallpaper patterns painted on walls particularly relevant. This is also supported by the findings of extensive polychromic research of Vilnius’ residential buildings built in the second half of the 19th century and in the early 20th century, which reveal a great variety of painted patterns, common for the whole of Europe.